

Chiropcontact



**Contactblad van de vleermuizenwerkgroep van
Natuurpunt vzw**

19^e jaargang nr. 1

Vleermuizenwerkgroep

Voorzitter: Alex Lefevre

Klissenhoek 85, 2290 Vorselaar, 014 51 62 01

vlmuizenalex@yahoo.com

Secretaris: Sven Verkem

verkem.dhooghe@fulladsl.be

Penningmeester: Kris Boeckx

Koeneind 13, 2440 Geel, 014 59 26 26

Kris.Boeckx@vlmuizeninfo.be

Provinciale coördinatoren

West-Vlaanderen: Bob Vandendriessche

Begoniastraat 26, 8020 Oostkamp, tel: 0477 75 74 91

bob.vandendriessche@natuurpunt.be

Oost-Vlaanderen: Daan Dekeukeleire

Polderdreef 37, 9840 De Pinte, 0474 48 89 79

daan.dekeukeleire@gmail.com

David Galens

Hoogstraat 28, 9820 Merelbeke, 0474 22 93 12

david.galens@gmail.com

Antwerpen: Filip Borms

Roosendaalbaan 21, 2920 Kalmthout, 03 666 15 56

filipborms@hotmail.com

Limburg: Ghis Palmans

Volmolenstraat 1, 3910 Neerpelt, 011 64 82 74

ghis.palmans@dxadsl.be

Brabant:

Contactpersoon Natuurpunt

Wout Willems

Coxiestraat 11, 2800 Mechelen, 015 29 72 68

Wout.willems@natuurpunt.be

Wie jonger is dan 25 en interesse heeft in vleermuizen, kan ook contact opnemen met de vleermuizenwerkgroep van JNM

JNM, Kortrijksepoort 192, 9000 Gent, 09 223 47 81

zwg@jnm.be





Woord van de voorzitter

Je zal maar een boombewonende vleermuis zijn in het bosrijke Vlaanderen !!!

Ik had mij erop verheugd een positief voorwoord te kunnen schrijven voor deze Chirocontact, maar toen ik op 5 maart jongstleden een mailtje ontving waarin het ANB (voor zij die het niet weten staat dit voor 'Agentschap voor NATUUR en BOS') een ontheffing van het Soortenbesluit had toegestaan i.v.m. de kapping van een dubbele dreef beuken in het Militair Domein te Gavere. Hierbij werd het belang van oude holle bomen voor vleermuizen duidelijk naast zich neergelegd (zie snapshots op het einde van mijn voorwoord). De drijfveer om dit toe te staan zou volgens hen vanuit een veiligheidsoogpunt zijn, want de bomen zijn blijkbaar aangetast door schimmels en zwammen (terwijl dit nooit degelijk onderzocht werd). Trouwens volgens een boomchirurg uit de regio wordt dit in twijfel getrokken en stelt hij dat er andere mogelijkheden zijn dan kappen. Nu ja bomen leveren geld op en aangezien het leger meer te zeggen heeft dan het ANB, is de rekening snel gemaakt. Bunkers inrichten ja, maar oude bomen behouden da's andere koek. Van schijnheiligheid gesproken.

Wat ik onbegrijpelijk vind, is dat men een decreet van de Vlaamse Regering zo snel kan omzeilen. Zou dit bijvoorbeeld ook mogelijk zijn met het [decreet van 8 mei 2009](#) houdende het beleid en het beheer van de zeehavens, ik stel me enkel de vraag. In Vlaanderen trekt het bos blijkbaar steeds aan het kortste eind. En dan te bedenken dat op 19 december 2012 de editie 2012 van de bosbarometer gelanceerd werd (zie www.bosplus.be) met een vrij eenvoudige conclusie: *"andermaal blijft de realisatie van de bosbeleidsdoelstellingen mijlenver van de genomen engagementen verwijderd. Dit terwijl nog maar eens gebleken is dat de Vlaming écht wel vragende partij is voor een doortastend beleid op vlak van bos."*



En men moet al echt de afgelopen maanden in winterslaap zijn geweest om niet vast te stellen dat er overal enorm veel gekapt werd. Voor alle duidelijkheid, het gaat daarbij niet alleen om bosdunningen. Op tientallen plaatsen kon men vaststellen dat het ging om prachtige oude bomen (zomereiken, beuken, ..) . Trouwens het geval te Gavere is niet een alleenstaand geval. Zo werd recent ook nog een dreef met Amerikaanse eiken en beuken gekapt te Herentals (in het kader van het bosbeheersplan van het OCMW Herentals), terwijl men wist dat er in die bomen rosse vleermuizen huisden. Nu ja, daar kan ik ze begrijpen want toen ik destijds aan



het OCMW van Herentals vroeg om enkele vleermuiskasten te mogen ophangen, kreeg ik als antwoord een duidelijke nee want vleermuizen brengen ziekten mee zoals hondsdoelheid en dit zou een gevaar kunnen meebrengen voor de vele wandelaars en met name de kinderen. Hallo, we zijn 2013 en dan nog dergelijke reacties krijgen, ongelooflijk. En wij maar denken dat we aan natuurbescherming doen.

Ik ben echt benieuwd hoe de Vlaamse regering een invulling gaat geven ivm de instandhoudingsdoelstellingen van vleermuizen? Wat we al weten is dat ze zich daarvoor uiteraard enkel hoofdzakelijk zullen baseren op onze wintertellingen. Hopelijk is men wat realistischer dan in Nederland. Want als we zien dat een aantal 'statistiek' technocraten in Nederland vaststellen dat het met de vleermuizen goed gaat op basis van hoofdzakelijk wintertellingen en daarbij enkel een index (een stijging van 110 % sinds 1986) naar voren schuiven, dan hou ik eerlijk gezegd mijn hart vast. Zo leert een eenvoudige rekensom ons dat als men in 1986 10.000 vleermuizen had geteld (wel van 8 verschillende soorten), dit aantal met 110 % gestegen zou zijn en men thans rond de 21.000 dieren zou uitkomen. Schitterende, ongelooflijke, fantastische resultaten! Maar euh, weten jullie met hoeveel we zijn in Vlaanderen of Nederland? Inderdaad, 6.251.983 zielen in Vlaanderen en 16.730.632 in Nederland. Hoe durven wij dan stellen dat een stijging van 110 %, die gebaseerd is op enkele duizenden dieren, dan aan een opmars bezig zijn. Wat ik wil aangeven is dat van zodra men een (lichte) stijging ziet, men dadelijk denkt dat het goed gaat met de natuur. Maar zoals ik de situatie nu zie, moeten we vaststellen dat we eigenlijk slachtoffer geworden zijn van onze eigen moeite en inspanningen om vleermuizen te beschermen. We hebben altijd overwinteringsplaatsen willen beschermen en tellen inderdaad tegenover pakweg 20 jaar geleden meer overwinterende vleermuizen. Maar dit is enerzijds te verklaren door een aanzuigeffect van de goed ingerichte objecten en anderzijds omdat we beter de overwinteringsplaatsen leren kennen en ook meer oog hebben voor diep weggekropen diertjes. Hadden we zoveel aandacht gehad voor boombewonende soorten dan zou men thans ook meer moeite doen om oude bomen te beschermen. Niettemin blijven we als vleermuizenwerkgroep vechten voor het behoud van al onze vleermuizen. Maar laat ons de komende jaren extra aandacht hebben voor boombewonende vleermuizen en bovenal laat ons zeker niet vergeten deze gegevens op waarnemingen.be te plaatsen dan kan men tenminste niet zeggen dat men het niet wist.

Hou jullie goed en vleergroetjes

Alex

By the way:

JE ZAL MAAR EEN 'BOOMBEWONENDE' VLEERMUIS

ZIJN IN VLAANDEREN





Allerlei

Ontwerp overwinteringskasten voor ingekorven vleermuizen van Dirk Swaenen verovert de wereld!

288 BATS IN CAPTIVITY
Appendix 9-3 continued

ARTIFICIAL HIBERNATION ROOST FOR GEOFFROY'S MYOTIS

This simple bat box was designed by Dirk Swaenen of the Bat Conservation Group in Flanders, Belgium specifically for hibernating Geoffroy's myotis (*Myotis emarginatus*) in an abandoned fortress in Schoten, Belgium (Fig. 9-17). The box is attached to the ceiling (Figs. 9-18 and 9-19) where bats typically roost, providing them additional protection against drafts. The box is made from 1-in. (2.5-cm) lumber and is 7.9 in. (20 cm) square x 5.9 in. (15 cm) tall. There are 4 compartments and no bottom. Up to 42 *Myotis emarginatus* and 1 *M. nattereri* have used four of these boxes inside the fortress.



Fig. 9-17. Abandoned fortress at Schoten, Belgium, where Geoffroy's myotis (*Myotis emarginatus*) hibernates throughout winter. Photo courtesy of Dirk Swaenen.

In Chirocontact 15 nummer 4 zijn ze al aan ons voorgesteld: overwinteringskasten die erg in smaak vallen bij ingekorven vleermuizen. Zoals de meeste lezers weten, hangt deze soort altijd vrij, nooit weggekropen in een spleet of ergens tegenaan. Dirk heeft daarom een kast ontworpen die aan deze vraag voldoet. En met succes! In het fort van Schoten worden ze niet alleen gretig in gebruik genomen door deze voor Vlaanderen erg zeldzame soort (Habitat annex 4) maar ook het aantal overwinterende ingekorven vleermuizen neemt jaar na jaar toe.

Via Eurobats kwam dit ontwerp terecht bij Susan M Barnard die het opnam in het boek “*Bats in captivity; volume 4; legislation and public education.*” (foto 1) Nogmaals een bewijs dat de werkgroep de titel van “**Bats Specialists Group**” wel degelijk verdient! Uiteraard vooral te danken aan het werk en de inzet van haar leden!

Afbeelding en plaatsingswijze zie je op foto 2.



Appendix 9-3 continued

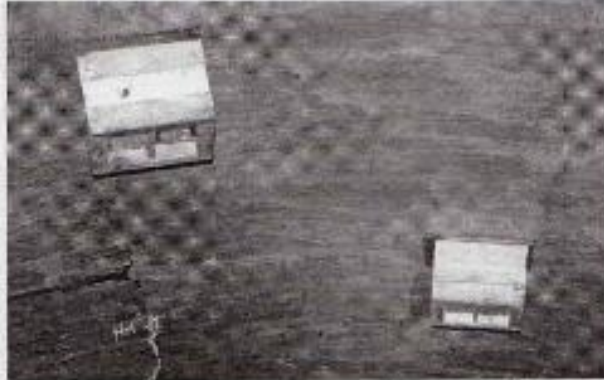


Fig. 9-18. Artificial hibernation roost boxes attached to a chamber ceiling in an abandoned fortress in Schoten, Belgium. Photo courtesy of Dirk Swaenen.

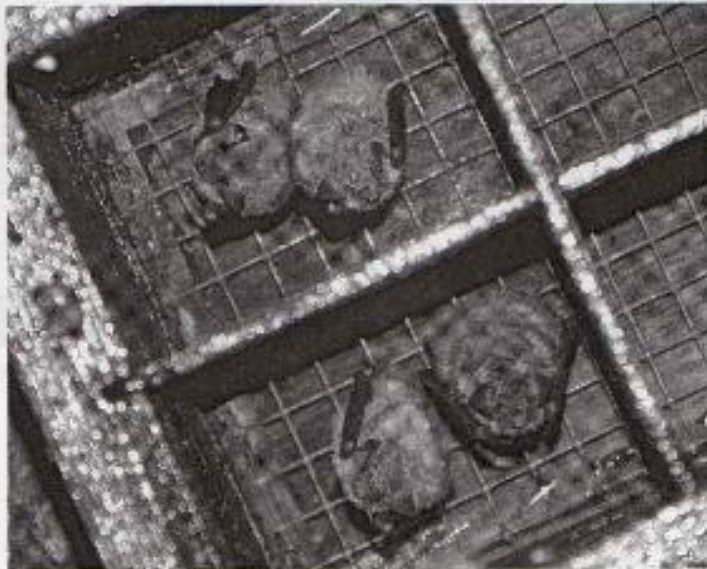


Fig. 9-19. *Myotis emarginatus* hibernating in an artificial roost. Photo courtesy of Dirk Swaenen.

Opening vleermuizenkelder Kattenbos

De opening van de vleermuizenkelder in Lommel- Kattenbos op 1 september 2012 in het kader van “De Nacht Van De Vleermuis” trok de aandacht van een honderdtal personen. De kelder is gelegen achter de Eymardschool. Ook de aansluitende voordracht over onze nachtridders, de tentoonstelling, nachtvindervallen en vleermuizenwandeling vielen in de smaak. Plaatselijk vleermuisfanaat, initiatiefnemer en coördinator van het project, Ludwig Darcis, was dan ook in zijn nopjes. Hij benadrukte de educatieve waarde van dit nieuwe



object. In de nabijheid van een school gelegen, maakt het vleermuizen meer bespreekbaar bij kinderen wat het draagvlak voor onze insectenjagers vergroot. Alleen zo is vleermuisbescherming in de toekomst verzekerd!

Deze tot vleermuizen overwinteringsplaats omgevormde kelder was oorspronkelijk een aardappelkelder en is nog steeds eigendom van de paters van het Heilig Sacrament. Het Agentschap Natuur en Bos stelde subsidies ter beschikking om objecten vleermuisvriendelijk in te richten. De kelder is hier voor in aanmerking gekomen en goedgekeurd.

Vrijwilligers hebben met gesubsidieerd materiaal de aardappelkelder omgevormd tot een winterverblijfplaats voor vleermuizen. Er werd een heel gamma aan verblijfsmogelijkheden voorzien. Verder een paar kleine, ondiepe waterreservoirs die kunnen gevuld worden om de relatieve vochtigheid indien nodig te verhogen.





Dit project werd gerealiseerd in samenwerking met de Paters van het Heilig Sacrament, Agentschap voor Natuur en Bos, de Eymardschool en de Vleermuizenwerkgroep (provincie Limburg) van Natuurpunt.

Vleermuisbunkers in Zaffelare

(David Galens)



De Hollandstelling is een versterkte linie die eind 1916 door de Duitsers werd gebouwd omdat gevreesd werd voor een geallieerde inval vanuit het neutrale Nederland. Deze inval kwam er niet en na WOI speelden deze bunkers geen enkele militaire rol meer. Nu krijgen ze nieuwe gasten, vleermuizen. Eén bunker werd al ingehuldigd.

Deze linie die oorspronkelijk 850 bunkers telde, strekt zich uit vanaf het Zwin tot de overstromingsgebieden aan de Schelde in Vrasene. Ondertussen hebben al verschillende bunkers moeten plaats maken voor verkavelingen en de uitbreiding van de Gentse kanaalzone.

De nog bestaande hebben een hoge ecologische waarde. Ze vormen een geschikte schuilplaats voor winterkoninkjes, holenduiven, dag- & nachtvinders en amfibieën. Het zijn bovenal dankbare overwinteringplaatsen voor vleermuizen.

De gemeente Lochristi liet enkele bunkers op haar grondgebied inrichten om ze aantrekkelijker te maken voor de meer veeleisende vleermuissoorten. Hiervoor is per bunker bekeken, welke aanpassingen gewenst of noodzakelijk waren.



Hiervoor heeft de gemeente nauw samengewerkt met de Vleermuizenwerkgroep Oost-Vlaanderen en de werken zijn uitgevoerd door Pro Natura.

Hoe is men te werk gegaan?

De bunkers werden met een volle deur met invlieggat afgesloten. Bedoeling is dat hierdoor een geschikt microklimaat (zeer hoge luchtvochtigheid, duisternis, rust, stabiele temperatuur van 2 tot 10 °C) ontstaat voor de meer veeleisende soorten zoals watervleermuis en de franjestaart. Bijkomend doel van dit afsluiten is het ontmoedigen van vandalisme, verstoring en sluikstorten.

Verluchtingsopeningen worden afgesloten om de ruimte tochtvrij te maken. In enkele bunkers worden ook extra ophangplaatsen voorzien en de tijd zal uitwijzen of vleermuizen hiervan gebruik zullen maken.

Door in deze streek enkele bunkers aan te bieden met andere klimatologische omstandigheden dan het merendeel in de linie krijgen vleermuizen, bij een plotse temperatuurswijziging, de mogelijkheid om bunkers met betere omstandigheden op te zoeken in de onmiddellijke nabijheid. Ook hier zal de tijd uitwijzen welk effect dit zal hebben.

Met dank aan Maatje den Herder van Natuurpunt Moervaart-Zuidlede

Update (David Galens): De vijf bunkers raakten, op enkele afwerkingsdetails na, net op tijd af. Afgelopen winter heb ik ze geteld en op één na zaten er in elke bunker verschillende schone slapers. Uitsluitend Baardvleermuis en Gewone grootoor, de meest voorkomende soorten in de regio. Voor eventuele conclusies ivm de inrichting is het echter nog veel te vroeg. De volgende jaren zullen moeten uitwijzen of deze inrichtingen een gunstig effect sorteren op zowel de aantallen als soortendiversiteit.

5 jaar inrichting van Oost-Vlaamse winterobjecten

(David Galens)

Naar aanleiding van dit bunkerproject in Zaffelare leek het mij interessant om een overzicht te maken van Oost-Vlaamse inrichtingsprojecten van de afgelopen vijf jaar.



De aanzet hiervan is een gelijkaardig inrichtingsproject in Merelbeke in 2008. Toen liet de Merelbeekse milieuraad 10 bunkers inrichten (met dank aan Bart Opstaele) van de linie 'Bruggehoofd Gent', kortweg TPG (Tête de pont Gand). Dit initiatief gebeurde in het kader van het Life-project 'Bataction' van het Agentschap voor Natuur en Bos waaronder later nog verschillende winter- en zomerobjecten zouden ingericht worden. Eén van die bunkers



werd trouwens recent aangekocht door gemeente Merelbeke naar aanleiding van een restauratieproject. Daarbij wordt de bunker zes maand opengesteld voor het publiek en de andere zes afgesloten om de rust voor vleermuizen te garanderen. Zie ook: http://www.natuurpunt.be/uploads/biodiversiteit/zoogdieren/documenten/vleermuizenwerkgroepvl/bunkerproject_merelbeke.pdf

Nog een andere van die ingerichte bunkers werd trouwens recent aangekocht door Natuurpunt Boven-Schelde, daarover later meer. Verder richtte het ANB in dat jaar nog een TPG-bunker in Gontrode en een ijskelder in De Pinte in.

In 2009 liet de Groendienst van gemeente Zottegem de ijskelder in het openbaar kasteelpark Breivelde voorzien van een deur met invliegopening. De inspiratie hiervoor kwam van de Europese Nacht van de Vleermuis die eerder in het park doorging. Dit project krijgt trouwens een vervolg want vanaf dit jaar worden nog enkele structurele verbeteringen uitgevoerd aan de ijskelder en zijn er ook



plannen om de zolder van het kasteel vleermuisvriendelijk in te richten. Maar dit is stof voor een volgende Chirocontact. Verder richtte de VLM een ijskelder in als onderdeel van het Natuurinrichtingsproject Merelbeekse Scheldemeersen en werden beide schuilkelders van de Oude Bijloke in hartje Gent afgesloten en voorzien van een deur met invliegopening. Dit op initiatief van Stad Gent en Natuurpunt Gent.

Omdat je ijzer het beste smeedt als 't heet is besloot ik om in 2010 verschillende winterobjecten te laten inrichten en hiermee te beginnen in mijn eigen regio.



In mijn omgeving liggen naast een bunkerlinie namelijk ook nogal wat ijskelders en ik stelde een plan op om vanuit de Oost-Vlaamse

Vleermuizenwerkgroep, samen met de plaatselijke NP-afdeling Boven-Schelde, gemeente Merelbeke en het ANB, verschillende van deze winterobjecten vleermuisvriendelijk te laten inrichten. Zo gezegd, zo gedaan en in



dat jaar kwamen nog eens vier ijskelders en een TPG-bunker aan de beurt. Eén van die ijskelders, nl in Bottelare, liet ik ooit nog zelf tijdens mijn prille beginjaren inrichten maar na meer dan 20 jaar was 't materiaal ondertussen serieus aan vervanging toe. Verder werd in 2010 ook 't tweede deel uit het vleermuizenluik van het VLM-project uitgevoerd waarbij een TPG-bunker werd ingericht. Daarbij voorzag men ook de aanplant van een houtkant als begeleidend landschapselement.

In 2011 voorzag JNM Poekebeek een ijskelder in regio Aalter van twee deuren en richtte Arno een gedeelte van de Lauwershoekschans in.

In 2012 vonden weer tal van inrichtingsprojecten plaats zoals de vijf bunkers in Zaffelare en werden drie ijskelders in de Gentse regio vleermuisvriendelijk aangepast waarvan één in Destelbergen. De financiering gebeurde door de eigenaar zelf en de inrichting werd uitgevoerd door NP Damvallei (met dank aan André en Chris). En op een nabijgelegen kasteeldomein in Gentbrugge werden twee objecten, nl. een voorraadkelder en een grotere ijskelder, aangepast voor vleermuizen. De oorspronkelijke deuren waren volledig rot en dit leek me alweer een goede reden om er een mooi vleermuisproject van te maken. Daarbij werden de oude deuren vervangen door nieuwe, vleermuisvriendelijke exemplaren met invliegopening. De grootste ijskelder werd ook in twee compartimenten onderverdeeld om verschillende klimaatzones te verkrijgen. De financiering voor dit project werd voorgeschieden door Werkgroep Gentbrugse Meersen (met dank aan Marcel en Marnix) in afwachting van subsidiëring door stad Gent. En tenslotte liet de provincie Oost-Vlaanderen het keldertje in Den Blakken inrichten als winterverblijf (met dank aan Jos De Laender) .

Wat 2013 betreft nam stad Aalst alvast het initiatief met de inrichting van een ijskelder. En zelf heb ik alweer minstens 4 inrichtingsprojecten op stapel staan zoals de inrichting van een kleine steenoven, een uit de kluiten gewassen WWI-schuilcelder, een kunstgrot en nog een exemplaar uit de TPG-bunkerlinie. En er komen er nog bij...

Ondertussen hebben we zo'n 75 ingerichte winterobjecten in Oost-Vlaanderen waarvan het oudste ingerichte vleermuizenreservaat in Vlaanderen, namelijk de ijskelder van De Bueren, al bijna 40 jaar geleden werd ingericht. Renovatie hiervan staat trouwens ook op de planning, de eigenaar gaf alvast z'n zegen.

Vele kleintjes maken één groot, al is het daarbij niet de bedoeling om elk winterobject te gaan inrichten. Het is belangrijk om een diversiteit aan hibernacula aan te bieden.. En zeker ook niet onbelangrijk is de aandacht voor de omgeving zoals het behoud en verbeteren van KLE's. Zo kunnen we het belang van landschapselementen zoals bomenrijen, houtkanten en hagen voor vleermuizen niet genoeg onderstrepen in dergelijke projecten.

De meeste van die inrichtingsprojecten gebeurden door rechtstreekse of onrechtstreekse input van onze provinciale werkgroep. Daarbij is het belangrijkste om overheidsinstanties, eigenaren en NP-afdelingen warm te maken voor dergelijke projecten en advies te geven. Want hoewel zo'n inrichting eenvoudig lijkt is enige expertise toch aangewezen omdat kleine details grote gevolgen kunnen hebben.

Wat de financiering betreft geldt het motto 'wie zoekt, die vindt'. En de rest volgt dan wel.

Vermeldenswaardig is het feit dat in 2011 iemand op eigen initiatief een bunker inrichtte op zijn terrein (met dank aan Marnix) en vorig jaar nog iemand eigenhandig de oude patattenkelder in z'n tuin omtoverde tot een volwaardig overwinteringsverblijf (met dank aan Jean-Pierre).

Jammer genoeg werpt de verkoop van één van onze grootste winterobjecten in de provincie, namelijk het fort van Haasdonk, een donkere schaduw. Ook het feit dat de adel stilaan

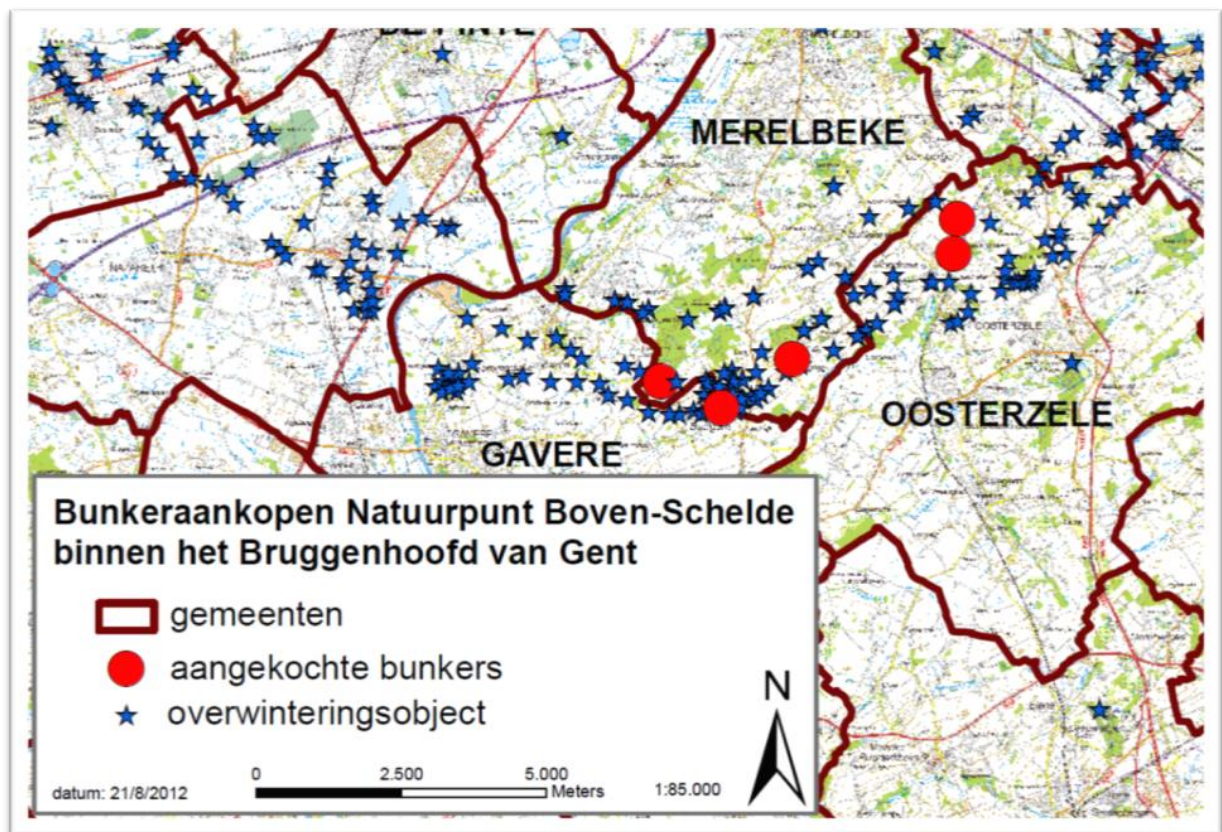


uitverkoop houdt en nieuwe eigenaren vaak niet open staan voor bezoek speelt niet echt in ons voordeel. Positief nieuws is dan weer dat Natuurpunt Boven-Schelde vijf TPG-bunkers aankocht. Want zelf kopen is alvast een effectieve manier om winterobjecten te beschermen.

Aankoop van 5 bunkers door Natuurpunt Boven-Schelde (Christiaan De Schuijmer – David Galens)

Op 20 augustus 2012 kon de aankoop van 5 bunkers eindelijk afgerond worden, dit na ruim 3 jaar onderhandelen. Eindelijk goed nieuws voor de vleermuizen die er binnenkort weer enkele geschikte overwinteringsobjecten verkrijgen.

De 5 bewuste bunkers behoren tot het Bruggenhoofd Gent (zie figuur 1). Deze bunkerlinie met oorspronkelijk 231 bunkers strekt zich uit tussen Astene en Kwatrecht en werd tussen 1934 en 1935 voltooid. In de aanloop naar WO II zijn er drie dagen hevige gevechten geweest rond deze bunkerlinie.



Figuur 1: Situering van de bunkeraankopen binnen het Bruggenhoofd van Gent.

Bronnen: Janssen E., 2006. *De bunkers van het Bruggenhoofd Gent (1934-1940)*. Groenlink, 2006 (nr.2).



Later in de geschiedenis toen deze bunkers elke militaire functie hadden verloren werden ze overgedragen van het Ministerie van Defensie naar het Ministerie van Financiën. In de loop der jaren werden al verschillende verkocht, niet zelden aan de oorspronkelijke eigenaars. Deze aankoop omvat niet alleen de betonnen constructie zelf maar ook het stuk grond waarop de bunker gelegen is. Elk van deze bunkers staat daardoor op een perceel grond van zo'n 100 à 150 m² dat destijds door 't Belgisch leger was onteigend. Dit in tegenstelling tot vijandelijke bunkers waar de bezetters hun structuren gewoon neerpootten zonder veel te vragen. In principe staan veel militaire historische elementen te koop maar in de praktijk moet je vooral veel geduld uitoefenen.

Uit tellingen van Natuurpunt blijkt het belang van dergelijke overwinteringsobjecten voor vleermuizen. Alle aangekochte bunkers zijn gesitueerd in de nabijheid van belangrijke leefgebieden voor vleermuizen zoals de Makegemse bossen, Driesbeekvallei of Aelmoeseneiebos. Eén bunker werd reeds ingericht in 2008 en een tweede is voor dit jaar gepland. Zo'n inrichting bestaat uit één of twee toegangsdeuren met verkleinde invliegopeningen, het afsluiten van de schietgaten, ontruiming van afval e.d. De drie andere bunkers zijn nog steeds dicht gemetst met uitzondering van het schietgat en hoeven dus niet meer ingericht te worden. Zo zullen de vleermuizen er binnenkort enkele beschermde viersterrenlogies bij hebben in de regio.

Vleermuizen en holle bomen.....

(Kris Boeckx)

Straatsburg

Houthakkers hebben in de Elzas een vleermuizenkolonie uit haar winterslaap gerukt. De ruim 200 kleine zoogdieren (*Nyctalus noctula*) hadden zich in de holle stam van een platan in Straatsburg teruggetrokken, totdat de meer dan 100 jaar oude boom wegens bouwwerken geveld werd. De schrille kreten van de in paniek ontwaakte diertjes liet omwonenden en de vogelbescherming opdraven. Helpers met zaklampen verzamelden de slaapdronken vleermuizen, die in verwarring rondkropen op de takken en de stam. Een woordvoerder van de stad bevestigde vandaag dat vele diertjes gered konden worden. Meer dan tien dieren werden echter door voorbijrijdende auto's doodgereden, zegden dierenbeschermers. Het was de **grootst bekende** vleermuizenkolonie in de Elzas. De onder bescherming van de biodiversiteit staande vleermuizen zijn in heel Europa verspreid.

Bekijk de video op:

<http://www.rue89strasbourg.com/index.php/2013/01/23/societe/pres-de-500-chauve-souris-rares-decouvertes-dans-un-arbre-abattu/>





Een 80-tal rosse vleermuizen (*Nyctalis noctula*) raakten gewond bij het vellen van een boom. Nadat ze er getuige van geweest waren dat een 10tal lotgenoten levend aan stukken gezaagd werden, kropen ze in paniek, vol schrik en bebloed in een hoopje bij elkaar. (Zie foto)

De overlevende dieren werden naar het plaatselijk opvangcentrum gebracht waar ze de nodige verzorging kregen. Een paar waren zo erg toegetakeld (pootjes afgezaagd) dat ze geëuthanaseerd moesten worden.

Bij de overwinteraars zijn veel jonge dieren. Zo te zien gaat het overgrote deel overleven en snel hersteld zijn zodat ze in maart terug vrij kunnen gelaten worden. Een paar zijn er erger aan toe maar men verwacht dat ook zij volledig herstellen en later op het jaar alsnog vrijgelaten kunnen worden.

Nog maar eens een bewijs van wat er kan gebeuren als mensen niet in het minst rekening houden met wilde dieren bij het vellen van bomen!

En Vlaanderen?

Tot nu is er slechts één voorval gekend. In Hombeek werden een aantal bomen geveld. In één ervan overwinterden een aantal ruige dwergvleermuizen (*Pipistrellus nathusii*). Op één dier na zijn ze wakker geworden en weggevlucht. Het resterende dier werd op de grond aangetroffen, zet zijn winterslaap voort bij VIOC 'de laatvlieger' en zal in het voorjaar vrijgelaten worden.



En dan is er de jacht op exoten meer bepaald op de Amerikaanse eik:

Het Nieuwsblad dd 10-01-2013

*Vlaamse Ardennen - Gentse Rand
Ook vleermuizenexperiment valt in het water*

Het ANB wou aan de boskap in Den Blakken ook een experiment met vleermuizen koppelen, maar ook dat zal voor een latere datum zijn. 'Vleermuizen zoeken holtes in bomen op voor hun winterslaap', zegt Jos De Laender. 'De Amerikaanse eik werd in onze contreien geïntroduceerd in de jaren 30 en is zeer wijd verspreid. Doordat die boom hier in se niet thuishoort, wordt hij sneller ziek en vormt hij snel holtes. En dus is hij geliefd bij vleermuizen, en bij uitbreiding spechten. Als we nu systematisch de Amerikaanse eiken gaan wegkappen in Vlaanderen, komen de vleermuizen **misschien** in de problemen. Daarom willen we uittesten of de diertjes ook gediend zijn met speciaal voor hen ontwikkelde nestkasten. Willen ze daar in **broeden** of hun winterslaap houden of niet?'

**Vreemd! Een mitigerende maatregel wordt bestempeld als experiment!!!!!!!!!!!!!!
Blijkbaar zijn er serieuze twijfels bij het mitigerend effect!!!!????
En wat als niet?**

En de toekomst in Vlaanderen?

De ons bereikte informatie omtrent de kapping van de dreef van kasteel Grenier (Gavere, Oost-Vlaanderen) doet het ergste vermoeden!

Gezien de aard en ouderdom van de bomen (beuken nvdr) ligt 't risico van deze kapping zeer hoog voor wat betreft vleermuizen. Zoals we allen weten zijn die sterk beschermd, ook op Europees vlak. Maar voor zover geweten werd in dit geval geen enkel noemenswaardig onderzoek verricht. Vast staat dat in dit domein zeker 8 vleermuissoorten werden waargenomen waarvan zeker 5 dendrofiele soorten.

Maw: totaal onverantwoord om te gaan kappen, zeker zonder vooronderzoek, en ongeloofelijk dat ANB hier ooit een kapvergunning voor verleende.

Wij vragen ons daarbij ook af wat de impact op andere diersoorten zal zijn. Blijkbaar zou de kapping in maart gepland zijn dus hoe zit 't dan met bvb spechten? Werd daar onderzoek naar verricht?

Kappingen mogen dan in sommige gevallen noodzakelijk zijn: de impact daarvan dient eerst steeds goed onderzocht te worden en dat is volgens onze bron niet gebeurd in 't geval van Grenier. 't Is dan ook duidelijk dat die zogezegde boomziekte, aangevoerd als reden voor de kapping, gewoon een flauw excuus is om alle bomen neer te halen. We weten uit goede bron dat het percentage zieke bomen minimaal is (= enkele exemplaren) terwijl bomen soms kunnen verzorgd worden ipv gewoon te kappen. Een mogelijkheid die hier zeer waarschijnlijk nooit onderzocht werd want dat brengt nu eenmaal geen geld in 't laatje. Want laten we eerlijk



zijn: De minister van landsverdediging zoekt wanhopig naar geld en zo'n dreef betekent voor hem gewoon cash. Zelfs een gefaseerde kapping werd blijkbaar geweigerd, zagezegd omwille van esthetische redenen... We weten echter wel beter: een volle dreef brengt gewoon meer op dan een halve.

Wij horen trouwens andere verontrustende berichten over gelijkaardige zaken door uitverkoop bij 't leger overal in 't land. Daarbij zouden bvb ook waardevolle domeinen dreigen verkocht te worden waarbij de vastgoedsector alvast likkebaardend zit te wachten.

't Leger doet z'n zin als je die z'n zin laat doen en door overal in dergelijke situaties plaatselijk zoveel mogelijk weerwerk te bieden zal Defensie op termijn misschien vlugger van dergelijke plannetjes afzien.

Als we dit hier toelaten kunnen ze morgen net zo goed 't hele bos gaan kappen of zelfs verkavelen. Want 't is duidelijk dat de bevoegde instanties schrik hebben van Defensie. Opvallend: we tellen de ijskelder van Grenier al vier jaar maar in tegenstelling tot de eerdere keren dienden we (de boswachter en teller) ons deze keer aan de melden aan de bewakingspost. Dit terwijl 't bos en de dreef openbaar domein is, enkel 't kasteel zelf is militaire zone, samen met de basis ernaast.

Toeval??

Wat Gavere betreft: een dergelijke kapping betekent opnieuw een groot verlies aan ecologisch erfgoed. 'Opnieuw' want de dreef van 't kasteelpark in Dikkelvenne moest er enkele jaren terug ook al aan geloven (onderzoek werd hier toen evenmin uitgevoerd dus geen idee welke impact deze kapping had).

Onze ervaring leert dat onderzoek in dergelijke gevallen vaak niet van tel is want met wat men niet weet hoeft men simpelweg ook geen rekening te houden. Feit is dat op deze manier onze biodiversiteit ferme klappen krijgt.

En wat herplanting betreft: mooi voor de statistieken, 10 kappen en 10 planten = status quo op papier. Maar in realiteit gaan vele eeuwen verloren. Het duurt zeker 80 jaar eer een boom een geschikte holteboom is, Amerikaanse eik wel iets vroeger maar dat levert dan weer andere miserie op. En we kregen ook al de uitleg dat dreven historisch gezien een investering waren en regelmatig gekapt werden voor de opbrengst. Kan zijn maar ondertussen is ons leefmilieu zodanig veranderd (=verarmd) en versnipperd dat elke dreef belangrijk is voor de biodiversiteit en daardoor waardevoller dan de houtopbrengst zelf. Alleen is er een advies te weinig aangevraagd. Wat een paar weken respijt oplevert.

Wanneer u dit leest is de dreef waarschijnlijk al gekapt.

Dan wel in orde met de Belgische wetgeving maar ook volgens de Europese wetgeving? Eurobats?

Ook in Gent zitten we met dergelijk scenario (park Claeys Bouwart in Mariakerke). Uit veiligheidsoverwegingen (dixit de bevoegde ingenieur van de groendienst) wil men daar bomen gaan kappen. De winter leek hem 't beste omdat er dan geen vleermuizen zitten... geen idee waar hij die info haalde maar 't zal vast de enige niet zijn die zulke flagrante denkfouten maakt.

In Mariakerke zouden er beuken van 150 jaar geveld worden en zoiets is zonder onderzoek absoluut ontoelaatbaar.

En halleluja! ANB O-VI is op de kar gesprongen en de bal is aan 't rollen gegaan. De kapping zal blijkbaar opnieuw bekeken worden met de Vleermuizenwerkgroep erbij. Wordt ongetwijfeld vervolgd.



En dit is nog maar een greep uit de “kettingzaagfestivals” in één provincie.

Vlaanderen telt vijf provincies!

**Beste overheid:
” Vlaanderen is goed bezig!!!??**

Maar waarmee?

**Om als eerste regio in Europa geen bos
meer te hebben.....?**





Uit de krant



van onze mediawatcher Wout Willems

Uit de Telegraaf

Populatie vleermuizen groeit

Een aantal vleermuissoorten is aan een flinke opmars bezig. Sinds 2000 is het aantal vleermuizen in Nederland meer dan verdubbeld, blijkt uit cijfers van het Centraal Bureau voor de Statistiek. Maar volgens de Vleermuiswerkgroep Nederland (VLEN) zitten de vleermuizen hooguit meer op een kluitje in bijvoorbeeld bunkers en lijkt het daardoor alsof er meer zijn.

Hoeveel vleermuizen er exact zijn in Nederland is onbekend, maar uit tellingen van het CBS blijkt wel dat er een stuk meer worden waargenomen. Ten opzichte van 2000 werden er in 2011 liefst 110 procent meer geteld. En liefst vier keer zoveel in vergelijking met 1986, toen het CBS voor het eerst de telling van vleermuizen hield. Volgens de VLEN zijn echter 3 van de 22 vleermuissoorten die er in 1975 waren, verdwenen uit Nederland.

Volgens Anne Jifke Haarsma van de VLEN is er sprake van een „toename in gebruik”, niet van een groei van de populatie. „Vleermuizen hebben door de eeuwen heen vaak geswitcht van plek waar ze overwinteren. Vroeger zaten ze bijvoorbeeld in waterputten en kasteelmuren. Vervolgens verhuisden ze naar kelders, schuren, spouwmuren en dergelijke. Na de Tweede Wereldoorlog trokken ze naar bunkers.”

Omdat die niet gebruikt worden door mensen, kunnen vleermuizen daar rustig overwinteren. Daarom zoeken steeds meer gevleugelde beestjes hun heil in de relikwieën uit die oorlog. En dus worden er daar meer geteld en lijkt de populatie te groeien.

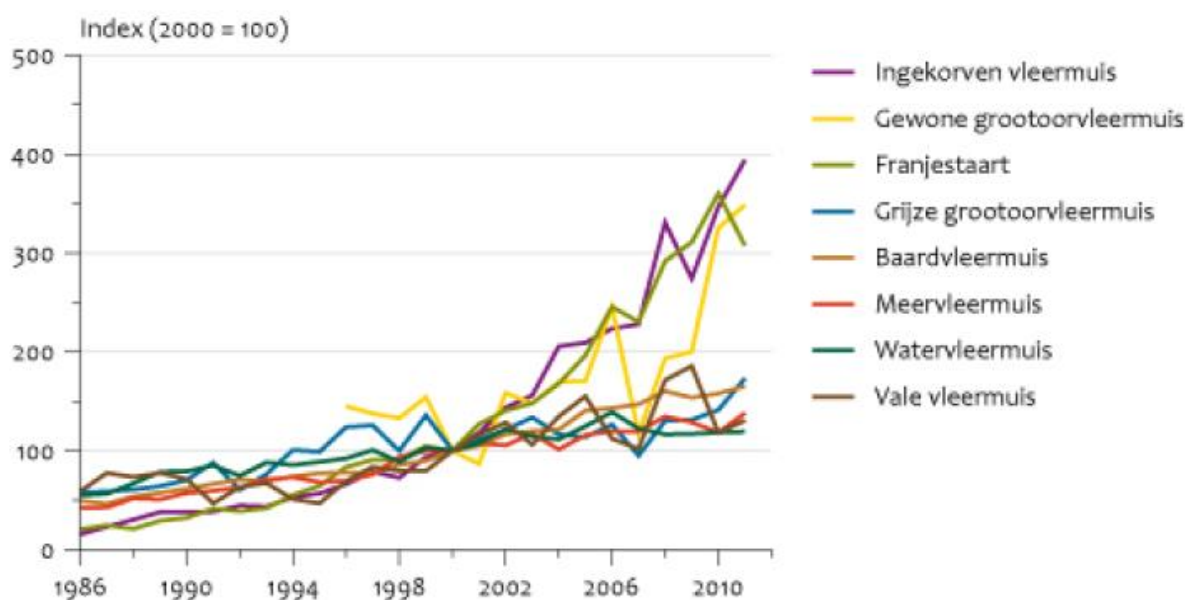
„Daar komt nog bij dat spouwmuren tegenwoordig veel vaker geïsoleerd worden. Daardoor verhuizen de vleermuizen naar de bunkers en forten waar ze juist beschermd worden en niet 's winters hoeven te verkassen door de buitenlucht als ze gestoord worden”, stelt Haarsma. „Niet elke soort is echter zo aanpassingsgezind om zich daar te vestigen. Daar maak ik mij wel zorgen over, hun leefgebied wordt langzaam afgebroken. Zo zien we de rosse vleermuis, die in bomen overwintert, steeds minder. Het wordt immers drukker in bossen en bomen worden gekapt.” Ook andere soorten blijken het moeilijk te hebben.



Volgens Haarsma is er meer onderzoek nodig naar de overwinterplaatsen van vleermuizen. „We zijn in staat bepaalde soorten prima te beschermen, maar andere soorten juist niet. Wellicht kunnen we, door te experimenteren, iets nieuws creëren waar deze soorten wel kunnen overwinteren.”

<http://www.compendiumvoordeleefomgeving.nl/indicatoren/nl1070-Aantalsontwikkeling-van-vleermuizen.html?i=2-76>

Aantal vleermuizen per soort



Bron: NEM (ZV,CBS).

CBS/nov12/1070
www.compendiumvoordeleefomgeving.nl

Uit de Gazet van Antwerpen van 7 februari 2013

Ruim 800 vleermuizen overwinteren in Fort BRASSCHAAT

De Vleermuizengroep was aan de slag in het Fort van Brasschaat. De leden hielden er hun tweede deel van de jaarlijkse wintertelling van de vleermuizen. De nachtdieren houden hun winterslaap in het Brasschaatse Fort.

"We doen dat elke winter twee keer. Deze keer telden we er 808. In een topjaar vinden we hier 900 diertjes", vertelt vleermuizenspecialist Filip Borms.

"Hoewel het niet mag, worden hier soms activiteiten gehouden. Als dat in de winter gebeurt, dan worden de dieren verstoord in hun slaap. Ze moeten dan hun vetreserve aanspreken en bij sommigen worden die dan helemaal opgebruikt. Bij de eerste telling deze winter kwamen we op zevenhonderd diertjes."



Overleg

Het Fort van Brasschaat, op het einde van de Sionkloosterlaan, werd na de Tweede Wereldoorlog door de militairen verlaten. Sinds 1970 zijn ze de vleermuizen aan het tellen.

Er worden allerlei maatregelen genomen om het de diertjes naar hun zin te maken. "Vleermuizen hebben nood aan een constante temperatuur en een hoge vochtigheidsgraad. We sluiten waar we kunnen ruimten af.

Zo maken we gedeelten tochtvrij", vertelt Borms.

"Er is wel dringend overleg nodig tussen het gemeentebestuur, het leger, het Agentschap Natuur en Bos en wijzelf. Het gebeurt immers te vaak dat jeugdbewegingen hier allerlei activiteiten houden. Vroeger deden de militairen dat ook. Zij hadden hier hun sportdienst. Zolang er geen activiteiten in de winter plaatsvinden, is er geen probleem. Maar we zouden dat toch graag met alle betrokkenen eens bespreken", vervolgt Borms.

Antwerpen Wall

Uiteraard zorgt de telling ook voor enige verstoring. "We houden ons aan enkele regels. Als een vleermuis begint te bewegen, trekken we ons onmiddellijk terug. We kunnen trouwens ook niet altijd zien of er een diertje zit en welke soort het is", zegt Borms.

Tussen het Fort van Brasschaat en het Fort van Ertbrand in Kapellen bevindt zich de Antwerpen Wall.

Op die lijn liggen een dertigtal bunkers waarin ook vleermuizen overwinteren.

Uit Het Laatste Nieuws van 26 februari 2013

Nederlanders houden illegale fuif in bunker

FEESTVIERDERS ZETTEN KWETSBARE SCHUILPLEK VOOR VLEERMUIZEN NACHT LANG OP STELTEN

Enkele tientallen Nederlanders hebben het voorbije weekend een illegaal feest gehouden in een oorlogsbunker in de Antwerpse haven. Natuurpunt, de beheerder van de bunker, spreekt van een kleine ramp: "In zo'n bunker overwinteren vleermuizen. De kans is groot dat het rumoer hen helemaal heeft gedesoriënteerd en ze ervandoor zijn gevlogen, zonder te weten waar ze een nieuwe schuilplaats kunnen vinden." Pittig detail: een getuige zag 's ochtends hoe op het feest doodskisten naar binnen werden gedragen.



Een leeg blikje energiedrank, een 'glow stick' die in het donker licht geeft en een vreemde roze vloeistof in een klein plastic zakje: dat zijn de enige sporen van het illegale feestje dat tientallen Nederlanders in de nacht van zaterdag op zondag hebben gehouden in een oude oorlogsbunker aan het rangeerstation van Antwerpen-Noord. Een getuige die om 5.30 zondagochtend voorbijkwam, wist niet wat hij zag. "Een stuk of veertig Nederlandse wagens stond geparkeerd langs de weg, mensen sleepten materiaal in en uit de bunker. Het leek wel alsof ze een soort doodskisten naar binnen sleurden. Ik kom wel meer op dat uur voorbij de bunkers, maar het was de eerste keer dat ik zoiets heb gezien." Het is duidelijk dat de Nederlanders pottenkijkers wilden weghouden. De bunker, beter bekend als een van de 'Ekerse Fortjes' en net voor de Eerste Wereldoorlog gebouwd, ligt dan wel vlak bij de A12-havenweg maar is aan het zich onttrokken door grote bergen slib en is enkel bereikbaar via een smalle weg. Om de feestvierders niet verloren te laten lopen, lagen er op de smalle weg naar het monument her en der 'glow sticks'.

Naalden en lepels

Volgens Natuurpunt, die de oorlogsbunker beheert, is het niet de eerste keer dat het gebouw als feesthok dienst doet. "We hebben weet van meer van dat soort feesten, maar kunnen er niet veel tegen doen", zegt Willy Ibens. "We kunnen ze niet allemaal bewaken en sommige zijn open. We vinden soms de raarste dingen in de bunkers. Bij een van de kuisacties die we houden vonden we zo al eens slachtafval. Daarvoor hebben we klacht ingediend. Verder vinden we regelmatig naalden en gebogen lepels van druggebruikers. Er valt eerlijk gezegd weinig aan te doen. Wel kunnen we ze afsluiten, maar dat moet dan vandalismebestendig gebeuren."

Schietgaten

Hoewel er geen vandalisme is gepleegd en alles opvallend mooi is opgekuist, schuilt er toch een klein drama achter het feest. De donkere kamers zijn voor vele zeldzame vleermuissoorten een belangrijke overwinteringsplek. "We hebben de schietgaten in de bunker dichtgemaakt om er een ideale vochtige en donkere plaats voor vleermuizen van te maken. En dat werkt. Zo is hier al eens een zeldzame watervleermuis gespot. Het feest heeft zonder twijfel de vleermuizen opgeschrikt waardoor die wegvliegen. Dat is gevaarlijk, want als ze tijdens de winterperiode wegvliegen, verspelen ze veel vet."

Uit Het Laatste Nieuws van 5 maart 2013

Milieuraad zoekt locatie voor vleermuiskasten

De gemeente Gingelom is op zoek naar vijftien locaties om vleermuiskasten van verschillende types op te hangen. Normaal leven de vleermuizen in boomholtes, maar omdat daar een tekort aan is, kunnen de vleermuizen geen geschikte rustplaatsen vinden. Daarom stelt de gemeente voor om vijftien kunstmatige verblijfplaatsen op te hangen op het grondgebied. Het initiatief komt van milieuraad met de vraag actief mee te werken aan het project. Wie interesse heeft kan contact opnemen met duurzaamheidsambtenaar Lies Smits op 011/88.04.88.



Uit de Gazet Van Antwerpen van 5 maart 2013

Groen licht voor beheersplan Fort STEENDORP TEMSE

Het beheersplan voor het nog aan te wijzen Vlaams natuurreservaat Fort van Steendorp - Roomkouter-Zuid werd gisteren goedgekeurd.

Het Fort van Steendorp is bijzonder omdat dit het laatste bakstenen fort is dat werd gebouwd in ons land.

Het is een van de belangrijkste overwinteringsplaatsen voor vleermuizen in Europa, met elke winter 1200 gasten. Samen met het Gelaagpark en Roomkouter maakt het Fort sinds enkele jaren deel uit van één natuurgebied.

In het kader van het 27 jaar geldige beheersplan is sprake van een degelijk bosbeheer, de inrichting van wandelroutes, de uitbouw van een natuurhuis en een educatieve werking rond vleermuizen. Op deze manier kan het ooit door een stort.





Mededelingen - Activiteiten

Giften

Het rekeningnummer waarop giften mogen gestort worden is: 293-0212075-88 van Natuurpunt. Voor de vleermuizenbescherming in Vlaanderen te ondersteunen mag het projectnummer 3171 vermeld worden. Giften vanaf 40 € zijn fiscaal aftrekbaar.

Alle giften die op dit projectnummer toekomen, worden integraal gebruikt om aankopen van vleermuisreservaten te ondersteunen zoals het fort van Walen, de Schans van Smoutakker, de Steenoven te Turnhout, enz.

Abonnee Chiropcontact

Wil je Chiropcontact in de toekomst niet meer ontvangen, geef dan jouw naam en emailadres door aan vleermuizen@natuurpunt.be. Ook nieuwe abonnees voor Chiropcontact kunnen zich via hetzelfde adres aanmelden. Graag met vermelding van provincie en adres. Mededelingen en artikels stuur je best naar kris.boeckx@vleermuizeninfo.be.

Vleermuizen en kerken

Wie wil weten hoe men in the UK het probleem “Vleermuizen en kerken” benadert, kan een pdf hierover downloaden op:

http://www.bats.org.uk/pages/churches_and_communities.html

Bats in churches – a management guide

http://www.bats.org.uk/pages/bats_in_churches.html

Ook te vinden op:

<http://publications.naturalengland.org.uk/publication/35014>

Rapport “Vleermuizenonderzoek in het Turnhouts vennengebied

Het rapport rond het vleermuizenonderzoek in het Turnhouts vennengebied staat online, bij deze de link:

Het rapport (Nummer 2012-14) is te downloaden op volgende twee pagina's:

http://www.natuurpunt.be/nl/natuurbehoud/natuurstudie/rapporten-studie_699.aspxhttp://www.natuurpunt.be/nl/biodiversiteit/zoogdieren/onderzoeken-en-publicaties_1050.aspx



Cursus Vleermuizen

De warme dagen staan in de steigers en dan zie je ze 's avonds weer rondsnoeren in je tuin, langs de straten, over het kanaal, in het park... vleermuizen, groot en klein! Maar hoe herken je die diertjes? Waar brengen ze hun jongen groot, waar overwinteren ze,... kortom zoveel vragen waarop je nu het antwoord kan krijgen. Frank van Gorp en Alex Lefevre, twee ervaren vleermuiskenners, hebben hun schouders gestoken onder een initiatieereeks, afwisselend theorie en praktijk:

- 26 april: theorie “ ecologie en soortbeschrijving”
- 3 mei : theorie” herkennen van vleermuizen met behulp van een batdetector”
- 24 mei: praktijk “ werken met een batdetector en opnemen van geluiden”
- 31 mei: praktijk “analyseren van opgenomen geluiden m.b.v. een computer”
- 7 juni : praktijk “ werken met bat detector en opnemen van geluiden”
- 13 sept : uitstap observeren zwermgedrag van vleermuizen

De hele lessenreeks kost 20 euro voor leden van Natuurpunt en 25 euro voor niet-leden. De theorie gaat door in het Natuurpuntmuseum, Graatakker 11, Turnhout, van 19u30 tot 22u00.

De lokatie van de praktijklessen en het tijdstip wordt overlegd tijdens de theorielessen.

Inschrijven via een mailtje naar “secretaris@natuurpunt-turnhoutsekempen.be” of telefonisch 014 41 67 45.

Stort het bedrag (20 euro of 25 euro) op rekening BE47 0011 7859 6880 van Natuurpunt Turnhoutse Kempen, Kanaaldijk 1, Ravels
Inschrijven voor 15 april 2013!

Meer info op

<http://activiteiten.natuurpunt.be/Activiteit/9051>.





Uitsmijter

